

بررسی نقش محتوای آموزشی کتاب خوانداری اول و دوم دبستان در تعالی ذهنیت فلسفی دانش آموزان

فاطمه رهبری^۱ - فاطمه شهابی افراکتی^۲

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد تاریخ و فلسفه آموزش و پرورش، دانشگاه مازندران؛ آموزگار استان مازندران. fh.rahbari@gmail.com

۲. کارشناسی علوم تربیتی، آموزگار استان مازندران. fateme.shahabi@gmail.com

چکیده:

با توجه به تأثیر ادبیات کودک در تقویت تفکر فلسفی، پژوهش حاضر به تحلیل و تبیین نقش کتاب بخوانیم اول دبستان در تعالی ذهنیت فلسفی دانش آموزان پرداخت. روش تحقیق، توصیفی - تحلیلی از نوع تحلیل محتوا بوده است. داستان‌ها و فعالیت‌های کتاب را بر اساس قابلیت تقویت مؤلفه‌های ذهنیت فلسفی تحلیل نمودیم. نتایج تحقیق نشان داد، کتاب بخوانیم اول دبستان قابلیت تقویت بُعد تعمق به ویژه نشان‌های «کاربرد حساسیت برای امور دارای معانی ضمنی» و «مبتنی کردن انتظارت بر جریان فرضیه‌ی استنتاجی - قیاسی» را بیش از سایر مؤلفه‌ها دارد. در بعد جامعیت و انعطاف‌پذیری نشان‌های «نگریستن به موارد خاص در ارتباط با زمینه‌ای وسیع» و «رها شدن از جمود روانشناختی» مورد تأکید واقع شده‌اند. فعالیت‌های کتاب خوانداری دوم دبستان، قابلیت بیشتری برای تقویت چهارمین نشان بعد جامعیت «شکلیابی در تفکرات عمیق نظری» نسبت به سایر مؤلفه‌ها دارند. در بعد تعمق نشان دوم و سوم، فراوانی بیشتری به خود اختصاص دادند. واحدهای تحقیق در تعالی نشان «دیدن مسائل با جهت‌های متعدد» در انعطاف‌پذیری تفکر، بیش از سه مؤلفه‌ی دیگر نقش دارند.

واژه‌های کلیدی: ذهنیت فلسفی، کتاب خوانداری اول و دوم دبستان، محتوای آموزشی، جامعیت، تعمق، انعطاف‌پذیری.

۱. مقدمه:

یکی از مهم‌ترین اهداف نظام آموزش و پرورش، تربیت افرادی آگاه و توانمند در حل مسائل زندگی است. در شرایط کنونی، انسان با مسائل پیچیده مواجه است، بیش از پیش نیازمند برخورداری از مهارت‌های تفکر است. برای ارتقا این مهارت‌ها، باید ذهنیت فرد مورد توجه قرار گیرد. نظام تربیتی در راستای این مهم، نقش کلیدی دارد، به ویژه در دوره ابتدایی؛ زیرا شالوده آموزش رسمی در این دوره شکل می‌گیرد. تحول‌های بنیادی آموزش و پرورش نیز باید از همین دوره اعمال شود، تا نتیجه‌ی ثمربخش، ارمغان آورد.

ماتیو لیپمن^۱ در اواخر سال ۱۹۶۰، زمانی که در دانشگاه کلمبیا مدرس رشته فلسفه بود، متوجه شد که دانشجویانش قدرت استدلال، تمییز و قضاوت قابل توجه‌ای ندارند. وی دریافت، تقویت سطوح و ابعاد تفکر افراد باید از دوران کودکی آغاز شود. لیپمن و همکارانش در سال ۱۹۷۰ میلادی مؤسسه‌ی ترویج فلسفه برای کودکان را پای ریزی کردند (پریچارد، ۱۳۹۱: ۱۱). هدف این برنامه، مقابله با تفکر غیر انتقادی، قضاوت ضعیف، تعصب و پیش داوری و عدم تمایل به اندیشیدن است (فیشر، ۱۳۸۹: ۲۶). لیپمن با استعانت از ادبیات، به ویژه نوع داستانی آن، به آموزش مهارت‌های تفکر پرداخت (کرمانی، ۱۳۹۱: ۳۳).

لازمه رشد فکری، ایجاد ویژگی‌هایی نظیر باز بودن دریچه‌های فکری، گسترده‌گی افق اندیشه، گشودگی فضای اندیشه و انعطاف‌پذیری است. خاستگاه تفکر فلسفی، ذهن فلسفی می‌باشد. فیلیپ جی اسمیت معتقد است، افراد دارای تفکر و مشرب فلسفی، دارای سه خصوصیت هستند: جامعیت، ژرفا و قابلیت انعطاف. نظام تربیتی با معطوف ساختن توجه عوامل و عناصر به ذهنیت فلسفی، به جای افزایش قدرت حافظه کودکان و نوجوانان به تقویت قدرت پردازش آن‌ها و مهارت‌های فکری همچون قدرت استدلال، تمییز و قضاوت می‌پردازد. کیفیت یادگیری و زندگی ما به کیفیت اندیشیدن ما بستگی دارد (فیشر، ۱۳۸۹: ۱۱).

برنامه درسی که شامل اهداف، محتوا، روش‌ها و ارزشیابی می‌شود. در نظام تعلیم و تربیت رسمی محتوای کتبی آموزشی از طریق کتاب درسی عرضه شود. استفاده از روش تحلیل محتوا در زمینه آموزش و پرورش مبتنی بر این فرض اساسی است که هر وسیله ارتباطی مانند کتاب، دارای پیام‌های آشکار و نهان است که خواننده را تحت تأثیر قرار می‌دهد (وست برگ، ۱۹۹۱: ۷۴، به نقل از نوریان، ۱۳۸۳: ۱۱۶).

این پژوهش با بررسی محتوای آموزشی کتاب درسی، قابلیت‌های در تعالی ذهنیت فلسفی روشن ساخته و به کارگزاران تربیتی کمک می‌کند تا در سایه شناخت کسب شده به استفاده خردمندانه و آگاهانه از این قابلیت‌ها بپردازند.

¹ Mattew Lipman

کتاب خوانداری به دلیل دربرداشتن مفاهیم و معیارهای ادبیات کودک برای تعالی ذهنیت فلسفی کودکان اهمیت ویژه‌ای دارد. ادبیات بیش از آن که محمل یا انتقال دهنده‌ی تفکر فلسفی باشد، فعالیت فلسفی است. زیرا کوشش در درک و تأویل متون ادبی، به منزله‌ی کوشش در شناخت جهان است (ناجی، ۱۳۸۴: ۳۰).

اگر تفکر در کودکان، شیوه‌های درک معانی باشد؛ در آن صورت پرورش مهارت‌های تفکر، به آنان کمک می‌کند تا از فرایند یاددهی-یادگیری، چیزهایی با عمق بیشتر بیاموزند. زیرا طبق این دیدگاه نقش کلیدی نظام تربیتی عبارت است از آموختن تفکر انتقادی، خلاق و مؤثر به دانش-آموزان در جهت سعادت. مغفول ماندن چنین مطالعاتی در آموزش و پرورش، زیرساخت‌های اصلی، ایجاد و تقویت ذهنیت فلسفی آشکار نخواهد شد. از طرفی، تغییر ذهنیت افراد بالغ فرایند پیچیده تر و دشوارتری را می‌طلبد (اسپیدکار، ۱۳۹۲: ۱۲).

۲. سؤال‌های تحقیق:

سوال اصلی:

آیا محتوای آموزشی کتاب‌های خوانداری دوره اول ابتدایی در تعالی ذهنیت فلسفی دانش‌آموزان نقش دارد؟

سؤال‌های فرعی:

- ۱- میزان توجه به مؤلفه‌های ذهنیت فلسفی در محتوای آموزشی کتاب خوانداری اول دبستان در چگونه است؟
- ۲- میزان توجه به مؤلفه‌های ذهنیت فلسفی در محتوای آموزشی کتاب خوانداری دوم دبستان چگونه است؟

۳. پیشینه و ادبیات تحقیق:

سید منصور مرعشی و همکاران (۱۳۹۱) در پژوهشی با عنوان «تحلیل محتوای کتاب‌های درسی بخوانیم و بنویسیم و هدیه‌های آسمان دوره ابتدایی بر اساس معیارهای برنامه درسی فلسفه برای کودکان» به شناسایی معیارهای برنامه‌ی آموزشی فلسفه برای کودکان که شامل سه مفهوم (استدلال، مفهوم سازی و قضاوت) و دوازده زیرمؤلفه است، در چهارده جلد از کتب دوره ابتدایی، پرداختند. نتایج نشان دهنده‌ی آن بود که در کتب مورد بررسی مقوله‌ی استدلال بیشترین میزان فراوانی‌ها را به خود اختصاص داده و کمترین توجه به مقوله قضاوت شده بود. همچنین در بین کتب درسی (جامعه آماری) کتاب‌های درسی بخوانیم بیشتر از هدیه‌های آسمان به مقوله‌های تفکر فلسفی توجه کرده‌اند.

رابرت فیشر (۱۳۸۹) در کتاب «آموزش تفکر»، هسته‌ی مرکزی آموزش و پرورش را چالش بهسازی تفکرات کودکان بیان داشته است. او در این کتاب، روش‌های استفاده از بحث فلسفی برای افزودن بر ارزش گفت و شنود در ارتباط با کودکان در خانه و مدرسه را مطرح نموده است. فیشر برنامه فلسفه برای کودکان که توسط لیپمن پایه گذاری شده را مورد بررسی عمیق قرار می‌دهد و فلسفه برای کودکان را یک نوع فلسفه کاربردی معرفی می‌کند. در آموزش تفکر، تفکر انتقادی و خلاق را مورد تأکید قرار داده است.

معصومه رضانی (۱۳۸۹) در مقاله‌ای تحت عنوان «بررسی مبانی درسی فلسفه برای کودکان در راستای توجه به ابعاد مختلف ذهنیت فلسفی» به بازیابی ابعاد ذهن فلسفی در برنامه درسی فلسفه برای کودکان پرداخت. نتایج این پژوهش حاکی از آن است که در برنامه فلسفه برای کودکان توجه به ابعاد مختلف ذهن فلسفی صورت گرفته است. اگرچه در میزان توجه به هر یک از ابعاد تفاوت‌هایی وجود دارد و برخی از عناصر چهار گانه هر یک از ابعاد، همچون زیر سوال بردن امور بدیهی، ارزش سنجی افکار جدا از منبع آن‌ها و ارتباط دادن مسائل با اهداف دراز مدت، مورد توجه بیشتری قرار گرفته است.

حسین اسکندری و ژاله کیانی (۱۳۸۶) در پژوهشی با عنوان «تأثیر داستان بر افزایش مهارت فلسفه ورزی و پرسشگری دانش‌آموزان» به روش آزمایشی، به تأثیر داستان بر افزایش مهارت فلسفه ورزی و پرسشگری دانش‌آموزان به طور عام و مطالعه‌ی تأثیر داستان‌های قرآن به طور خاص بررسی نمودند. نتایج نشان داده است که آموزش قصه در بالا بردن سطح مهارت پرسشگری و ابعاد (تغییر و تردید، جهان شمولی، پیچیدگی و انگیزه‌های وجودی) مؤثر است.

علی شریعتمداری (۱۳۸۴) در کتاب «اصول و فلسفه تعلیم و تربیت» در راستای تبیین فلسفه و فعالیت فلسفی، به روح فلسفی اشاره می‌کند. وی معتقد است، شریعتمداری خصوصیتی برای روح فلسفی بیان نموده است که عبارتند از: تردید منطقی، کنجکاوی، ژرف اندیشی، دید وسیع، سعه صدر، ترقی طلبی، وحدت شخصیت، طرفداری از ارزش‌های انسانی. علاوه بر ویژگی‌های مذکور، به اختصار ابعاد ذهنیت فلسفی و مؤلفه‌های هر یک را از دیدگاه فیلیپ جی. اسمیت، یعنی جامعیت، تعمق و قابلیت انعطاف پرداخته است.

فیلیپ جی. اسمیت (۱۳۷۰) در کتاب «فلسفه آموزش و پرورش» در تبیین فلسفه، ضمن بررسی فلسفه به عنوان یک فعالیت، تفکر فلسفی را مطرح می‌کند. اسمیت کسب تفکر فلسفی را در فلسفی فکر کردن می‌داند. وی سه بعد یا خصوصیت که دارای روابط درونی با یکدیگر هستند را برای ذهن فلسفی بیان می‌کند این سه بعد عبارتند از: جامعیت، تعمق و انعطاف پذیری.

- نشانه‌های جامعیت: «نگریستن به موارد خاص در ارتباط با زمینه‌ای وسیع»، «ارتباط دادن مسائل آنی با هدف‌های دراز مدت»، «به کار بردن قوه تعمیم» و «شکیبایی در تفکرات عمیق نظری».
- نشانه‌های تعمق: «زیر سوال بردن آنچه بدیهی و مسلم به نظر می‌رسد»، «کشف و تدوین بنیادها»، «کاربرد حساسیت برای اموری که دارای معانی ضمنی و رابطه‌ای می‌باشند» و «مبتنی کردن انتظارات بر جریان فرضیه‌ای استنتاجی-قیاسی».
- نشانه‌های انعطاف‌پذیری: «رها شدن از جمود روانشناختی»، «ارزیابی افکار و نظریات جدا از منبع آنها»، «دیدن مسائل با جهت‌های متعدد آن‌ها» و «شکیبایی در قضاوت موقت و مشروط و علاقه به اخذ تصمیم در موقعیت‌های مبهم».

۴. روش تحقیق:

جامعه آماری این پژوهش کتاب‌های خواننداری اول و دبستان چاپ ۱۳۹۷-۱۳۹۶ است. فعالیت‌های دو کتاب به عنوان نمونه آماری انتخاب گردید. این پژوهش از نظر هدف، کاربردی و روش آن تحلیل محتوا است که در تحقیقات ارزیابی محسوب می‌شود. به منظور تبیین مسئله، ابتدا با استفاده از روش مطالعه کتابخانه‌ای و بررسی متون، جست‌وجویی در ادبیات تحقیق صورت گرفت. مقوله تحلیل محتوا، مفاهیم و مولفه‌های ذهنیت فلسفی از دیدگاه فیلیپ جی. اسمیت می‌باشد. پس از مشخص نمودن واحدهای محتوا، تمرین و فعالیت‌های کتاب‌های خواننداری اول و دوم دبستان به عنوان واحدهای تحقیق، بصورت باز کدگذاری شد.

در پژوهش حاضر، واحدهای زمینه‌ای، بخش نگاره‌ها و دروس بخش آموزش نشانه‌های (۱) و (۲) در خواننداری اول دبستان و درس‌های خواننداری دوم هستند. واحدهای نمونه‌گیری، ثبت و تحلیل، شامل فعالیت‌های کتاب، پرسش‌های درون برخی از فعالیت‌های کتاب و متن‌های داستانی دروس، می‌شوند. در کدگذاری محوری مؤلفه‌های ذهنیت فلسفی در واحد تحقیق بررسی شد. در نهایت فراوانی واحد‌های تحقیق با که موجب تقویت هر یک از مؤلفه‌های دوازده گانه فهرست گردید.

۵. یافته‌های پژوهش:

۳- سوال اول تحقیق: میزان توجه به مؤلفه‌های ذهنیت فلسفی در محتوای آموزشی کتاب خواننداری اول دبستان چگونه است؟

جدول ۱. فراوانی مؤلفه‌های ذهنیت فلسفی در کتاب خواننداری اول دبستان

نشان	بعد	فراوانی	جامعیت	تعمق	انعطاف‌پذیری
نشان اول	فراوانی	۷۱	۱۰	۵۳	
	درصد	۵۵,۰۳	۴,۶۷	۲۸,۳۴	
نشان دوم	فراوانی	۴۴	۲۴	۵۲	
	درصد	۳۴,۱	۱۱,۲۱	۲۷,۸۰	
نشان سوم	فراوانی	۵	۸۹	۵۰	
	درصد	۳,۸۷	۴۱,۵۸	۲۶,۷۳	
نشان چهارم	فراوانی	۹	۹۱	۳۲	
	درصد	۶,۹۷	۴۲,۵۲	۱۷,۱۱	
جمع	جمع	۱۲۹	۲۱۴	۱۸۷	
	درصد	۲۴,۳۳	۴۰,۳۷	۳۵,۲۸	

با توجه به جدول بالا، در فعالیت‌های کتاب خواننداری، در بعد تعمق نشان‌های «کاربرد حساسیت برای اموری که دارای معانی ضمنی و رابطه‌ای می‌باشند» و «مبتنی کردن انتظارات بر جریان فرضیه‌ای استنتاجی-قیاسی»، در بعد جامعیت و انعطاف‌پذیری نیز نشان‌های «نگریستن به موارد خاص در ارتباط با زمینه‌ای وسیع» و «رها شدن از جمود روانشناختی» مورد توجه بیش‌تری قرار گرفتند. بطور نمونه، به تحلیل یک واحد تحقیق می‌پردازیم:

1. Openin coding
2. Axial coding
3. Selective coding

در نگاره ۱ با موضوع خانواده، تصویر بزرگ بخشی از فعالیت‌های خانواده را نشان می‌دهد، و در تصاویر تمرین «بین و بگو» برخی از اعمال دیگر در تصویر قرار گرفته است. به اعتبار به تصویر کشیدن سایر ابعاد یک مفهوم، در وسعت دید دانش‌آموزان، یا به گفته‌ی اسمیت "دیدن مسائل با جهت‌های متعدد آن‌ها" در بعد جامعیت نقش دارد.

فعالیت مذکور، جمود و تاجر را می‌زاید تا کودک با مشاهده امری، بلافاصله آن را نپذیرد. چون مشابه موقعیت زندگی اوست. کودکانی که در جهت انجام صحیح این فعالیت هدایت شوند، در نیل به "رهایی از جمود روانشناختی" و "شکیبایی در قضاوت موقت و مشروط علاقه یاری خواهند شد.

"شکیبایی در قضاوت موقت و مشروط و علاقه به اخذ تصمیم در موقعیت مبهم" به عنوان چهارمین نشانه‌ی انعطاف‌پذیری از نظر اسمیت، به این معناست که فرد به طور موقت نظریه‌ها را می‌پذیرد و در راستای بهبود آن‌ها اقدام می‌کند تا بهترین تصمیم را اتخاذ نماید؛ و نظریات را قطعی نمی‌داند. در این راستا فرضیات مشروط را می‌پذیرد و به بازسازی معقول (به تناسب هدف) آن‌ها می‌پردازد (شریعتمداری، ۱۳۴۷: ۱۰۰). طبق این بیان اسمیت، می‌توان تمرین بین و بگو را مقدمه‌ای دانست برای ورود ذهن دانش‌آموزان به چنین بعد از ذهنیت فلسفی، زیرا آن‌ها را قادر می‌سازد با توجه به شرط اولیه‌ی آن‌چه در تصویر بزرگ دریافتند، طبق فرایندهای ذهنی در قالب تفکر منعطف، به تغییر و توسعه پرداخته و از گرایش مطلق درباره امور بپرهیزند.

۱- سوال دوم تحقیق: میزان توجه به مؤلفه های ذهنیت فلسفی در محتوای آموزشی کتاب خوانداری دوم دبستان چگونه است؟

جدول ۲. فراوانی مؤلفه های ذهنیت فلسفی در کتاب خوانداری دوم دبستان

نشان	بعد	فراوانی	جامعیت	تعمق	انعطاف‌پذیری
نشان اول	فراوانی	۲۵	۶۱	۴۹	
	درصد	۱۱/۰۸	۲۶/۲۹	۲۳/۵۵	
نشان دوم	فراوانی	۱۷	۸۵	۳۷	
	درصد	۸/۰۵	۳۶/۶۳	۱۷/۷۸	
نشان سوم	فراوانی	۷۱	۸۲	۷۵	
	درصد	۳۳/۶۴	۳۵/۳۴	۳۶/۰۵	
نشان چهارم	فراوانی	۹۸	۴	۴۷	
	درصد	۴۶/۴۴	۱/۷۲	۲۲/۵۹	
	جمع	۲۱۱	۲۳۲	۲۰۸	
	درصد	۳۲/۴۱	۳۵/۶۳	۳۱/۹۵	

بر اساس فراوانی بدست آمده در جدول صفحه قبل، فعالیت های کتاب خوانداری دوم دبستان، قابلیت بیشتری برای تقویت چهارمین نشان بعد جامعیت «شکیبایی در تفکرات عمیق نظری» نسبت به سایر مؤلفه ها دارند. در بعد تعمق نشان دوم و سوم با اختلاف اندک، فراوانی بیشتری به خود اختصاص دادند. واحدهای تحقیق در نشان «دیدن مسائل با جهت های متعدد آن‌ها» انعطاف پذیری تفکر فلسفی دانش آموزان بیش از سه مولفه دیگر نقش دارند.

در زبان آموزی دبستان دو فعالیت‌های «فکرکن و بگو» و «درک و دریافت» در کتاب خوانداری دوم قرار گرفته است. محتوا فعالیت‌های «گوش-کن و بگو»، «کتابخوانی» و «بازی و نمایش» نسبت به پایه اول تغییر کرد. سؤال های چرایی و چگونگی مطرح می‌شود که از این طریق «شکیبایی در تفکرات عمیق نظری» و «دیدن مسائل با جهت های متعدد آن‌ها» را تقویت می‌کند.

جدول ۳. فراوانی مؤلفه های ذهنیت فلسفی در کتاب های خوانداری اول دوم دبستان

ابعاد	جامعیت	تعمق	انعطاف پذیری
-------	--------	------	--------------

کتاب / نشان	نشان اول	نشان دوم	نشان سوم	نشان چهارم	نشان اول	نشان دوم	نشان سوم	نشان چهارم	نشان اول	نشان دوم	نشان سوم	نشان چهارم	جمع	درصد
خوانداری اول	۷۱	۴۴	۵	۹	۱۰	۲۴	۸۹	۹۱	۵۳	۵۲	۵۰	۳۲	۵۳۰	۴۴/۸۷
خوانداری دوم	۲۵	۱۷	۷۱	۹۸	۳۸	۶۴	۵۹	۴	۲۶	۳۷	۵۲	۲۴	۶۵۱	۵۵/۱۲

بحث و نتیجه گیری :

با توجه به این که هدف نظام آموزش و پرورش را، تربیت افرادی می‌دانیم دارای بینش و نگرشی که با تفکر و تعقل در سایه‌ی اختیار و آزادی عمل، در راه نیل به کمال گام برمی‌دارند؛ در طراحی آموزشی کلان و خرد، محتوای آموزشی یکی از اساسی‌ترین مواردیست که سهم ویژه‌ای از برنامه‌ریزی‌ها را به خود اختصاص می‌دهد.

کتاب درسی به عنوان محتوای مکتوب به طور خاص تسهیل‌کننده یادگیری‌اند؛ جهت و موضوع یادگیری که در برنامه درسی مشخص گردیده از طریق کتاب در فهم دانش‌آموزان می‌نشیند، در حقیقت آشکار شدن اهداف آموزشی را آسان می‌سازد.

در این تحقیق، به دلیل پیوند فلسفه کودکان و ادبیات کودک، کتاب‌های خوانداری اول و دوم دبستان به روش تحلیل محتوا، بررسی شد. در بعد تعمق نشان‌های «کاربرد حساسیت برای اموری که دارای معانی ضمنی و رابطه‌ای می‌باشند» و «مبتنی کردن انتظارات بر جریان فرضیه‌ی استنتاجی- قیاسی»، در بعد جامعیت و انعطاف‌پذیری نیز نشان‌های «نگریستن به موارد خاص در ارتباط با زمینه‌ای وسیع» و «رها شدن از جمود روانشناختی» مورد توجه بیش‌تری قرار گرفتند.

یکی از علت‌های بالا بودن میزان توجه کتاب اول به نشان «مبتنی کردن انتظارات بر جریان فرضیه‌ی استنتاجی- قیاسی»، رویکرد کل به جز زبان آموزی در ایران می‌باشد. فرایند یادگیری ارتباط منطقی و روانشناختی با شیوه تفکر انسان دارد. تغییر رویکرد فعلی زبان آموزی نیز به توانمند سازی کودکان در تفکر با صحت کمک خواهد کرد.

علاوه بر این، فعالیت کتابخوانی مشروط بر گزینش داستانی از پیش اندیشیده شده، بستر لازم برای تعالی ابعاد مختلف ذهنیت فلسفی را فراهم می‌کند. داستان سرآغازی است برای فلسفیدن کودکان، زیرا محرکی طبیعی برای بحث و کندوکاو، بررسی مسائل، پرورش تفکر، مهارت‌های خوانداری و زبان‌آموزی محسوب می‌شود. با توجه به این که داستان فضایی مشابه با زندگی و یا گاهی خیالی را بازنمایی می‌کند با تحریک قوه تخیل و تفکر، حالت پرسش‌گری ایجاد نموده و ارتباط مؤثری میان افکار و احساسات برقرار می‌کند.

تحلیل فعالیت‌های کتاب خوانداری دوم دبستان نشان داد، چهارمین بعد جامعیت «شکبایی در تفکرات عمیق نظری» مورد توجه بیشتری قرار گرفت. در بعد تعمق نشان دوم و سوم با اختلاف اندک، فراوانی بیشتری به خود اختصاص دادند. محتوا در تعالی بعد «دیدن مسائل با جهت‌های متعدد آن‌ها» بیش از سه نشان دیگر نقش دارد.

بر اساس ویژگی‌های روانشناختی کارکردها و نگره داری ذهنی طی کودکی اول بین کودک ۷ ساله و کودک ۸ ساله (پایه‌های اول و دوم) شباهت‌های زیادی دارد. به دلیل رشد توانایی‌های تفکر و به تبع آن تقویت مهارت‌های زبانی در راستا برنامه درسی نیز به میزان ارتقا یافته و پیچیده‌تر می‌شود. به همین دلیل نتایج تحلیل داده‌ها نشان داد، درصد واحدهای تحلیلی که در خوانداری دوم مؤلفه‌های ذهنیت فلسفی را تقویت می‌کنند نسبت به پایه اول تفاوت قابل توجهی دارد.

منابع :

۱. اسپیدکار، محبوبه. دنیایی که نمی‌شناسم (روشی برای پرورش تفکر فلسفی در کودکان و نوجوانان). تهران: کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان، ۱۳۹۱.
۲. اسکندری، حسین؛ کیانی، ژاله. تأثیر داستان بر افزایش مهارت فلسفه ورزی و پرسشگری دانش‌آموزان. فصلنامه مطالعات برنامه‌ی درسی، شماره ۷، صص ۱-۳۶، ۱۳۸۶.
۳. اسمیت، فیلیپ جی. فلسفه آموزش و پرورش. ترجمه سعید بهشتی. آستان قدس رضوی، ۱۳۷۰.

۴. اکبری شلدره، فریدون، نجفی، معصومه، قاسم پور، حسین، محمدی، راحله. کتاب معلم (راهنما تدریس) فارسی دوم. اداره کل نظارت بر نشر و توزیع مواد آموزشی، ۱۳۹۲.
  ۵. بخشی، حامد. مقدمه‌ای بر تکنیک تحلیل محتوا. ۱۳۸۵ قابل بازیابی در: www.noormags.ir
  ۶. پریچار، مایکل. فلسفه برای کودکان. ترجمه ی مصطفی امیری. ماهنامه تخصصی و نقد و بررسی کتاب ماه فلسفه، شماره ۶۲، ۱۷-۵، ۱۳۹۱.
  ۷. ۱۰-سیف هاشمی، فخرالسادات؛ رجایی پور، سعید. بررسی رابطه بین ذهنیت فلسفی و میزان خلاقیت مدیران مدارس متوسطه شهر اصفهان. مجله تعلیم و تربیت. شماره ۷۷، ۶۴-۳۱، ۱۳۸۳.
  ۸. شریعتمداری، علی. اصول و فلسفه تعلیم و تربیت. تهران: امیرکبیر، ۱۳۸۴.
  ۹. فیشر، رابرت. آموزش تفکر (ویرایش سوم). ترجمه ی غلامعلی سروری. تهران: گاج، ۱۳۸۹.
  ۱۰. کرمانی، رومینا. ویژگی داستان‌های فلسفه برای کودکان. ماهنامه تخصصی و نقد و بررسی کتاب ماه فلسفه، شماره ۶۲، صص ۳۴-۳۰، ۱۳۹۱.
  ۱۱. مرعشی، سید منصور؛ هاشمی، سید جلال؛ مقیمی گسگ، اعظم. تحلیل محتوای کتاب های درسی بخوانیم و بنویسیم و هدیه آسمان دوره ابتدایی بر اساس معیار های برنامه درسی «فلسفه برای کودکان». تفکر و کودک، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، سال سوم، شماره ۱، صص ۸۹-۶۹، ۱۳۹۱.
  ۱۲. ناجی، سعید. گفتگو با دکتر خسرو نژاد درباره ی مؤلفه های داستان کودک و برنامه آموزش فلسفه برای کودکان. فصلنامه کتاب ماه کودک و نوجوان، صص ۳۰-۲۶، ۱۳۸۴.
  ۱۳. نوریان، محمد. تحلیل محتوا کتاب های فارسی اول دبستان در ایران. روانشناسی تحولی، شماره ۱۲، صص ۳۵۷-۳۶۶، ۱۳۸۶.
- 14- Faction, peter. A.(2014).Critical thinking: What it is and why it counts. Available at: www.insightassessment.com. date: 2015/01/2

Study the role of educational content of the first and second elementary reading books in the perfection of students' philosophical mindedness

Fatemeh Rahbari¹, Fatemeh Shahabi²

1. Department of Educational Science, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Mazandaran, E-mail: fh.rahbari@gmail.com
2. Bachelor of Educational Science, Teacher of Mazandaran Province, E-mail: fateme.shahabi@gmail.com
- 3.

Abstract: Regarding the influence of child literature on the strengthening of philosophical thinking, the present study analyzes and explains the role of the book to read first grade elementary school in the perfection of philosophical mindedness of students. The research method was descriptive-analytic of content analysis type. We analyzed the stories and activities of the book based on the ability to strengthen the components of the philosophical mentality. The results of the research showed that reading the first book of the primary school, the ability to strengthen the dimension of reflection, especially the signs of "application of sensitivity to implicit meanings" and "Predicating expectations on hypothetic- deductive current and judgment and sentencing accordingly" more than other components. In the dimension of comprehensiveness And the flexibility of the signs " Looking at particular cases in relation to broad fields " and "to become psychological" have been emphasized. The second book of the primary school reading book has the potential to reinforce the fourth mark of "comprehensiveness" in the " Fortitude, and reflecting on the deep theoretical thoughts " towards other components. In the dimension of meditation, the second and third grades were more abundant. Research units in excellence showing " Considering issues from multiple directions " in the flexibility of thinking, involve more than three other components

Keywords: philosophical mindedness, first and second elementary reading books, Comprehensiveness, Contemplation, Flexibility.